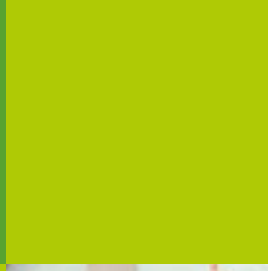
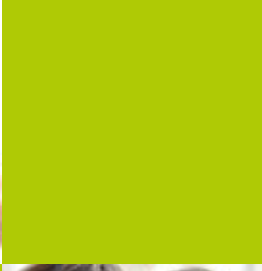

Barns rättigheter ur barnens eget perspektiv

Justitie
Spravedlnost
Πравосъдие
Δικαιοσύνη
Giustizia
Justicia
Justice
Gustizzja
Pravosodje
Oigusküsimused
Justiz
Oikeusasiat
Rättsliga frågor
Tieslietas
Teisingumas
Igazság
Justiça
Spravodlivost
Retlige anliggender
Sprawiedliwość
Justiție

Justice

Denna undersökning har beställts av generaldirektoratet för rättsliga frågor och samordnats av generaldirektoratet för kommunikation.

Detta dokument speglar inte Europeiska kommissionens ståndpunkt.

De tolkningar och åsikter som framförs är uteslutande författarnas.

Europe Direct är en tjänst som hjälper dig att få svar
på dina frågor om Europeiska unionen.

Gratis telefonnummer (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(* Vissa mobiltelefonoperatörer tillåter inte 00 800-nummer eller avgiftsbelägger dem.

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet
via Europa-servern (<http://europa.eu>).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2011

ISBN 978-92-79-19053-7

doi:10.2758/63366

© Europeiska unionen, 2011

Kopiering tillåten med angivande av källan.

Innehåll

Inledning.....	3
1. Sammanfattning.....	4
1.1 Att vara barn i Europa idag	4
1.2 Definition av barns rättigheter	4
1.3 Skydd av barns rättigheter.....	5
2. Mål och metoder.....	7
2.1 Bakgrund och mål.....	7
2.2 Undersökningens utformning	7
3. Att vara barn 2010	8
3.1 Fördelar med att vara barn idag	8
3.2 Nackdelar med att vara barn idag	9
3.3 Faktorer som påverkar barns och ungdomars liv	10
3.4 Barns röst i samhället.....	10
4. Barns rättigheter	12
4.1 Begreppet mänskliga rättigheter.....	12
4.2 Särskilda rättigheter för barn	13
5. Hjälp och stöd	14
5.1 Befintliga källor till stöd.....	14
5.2 Andra källor till stöd.....	15
5.3 De mest uppskattade källorna till stöd.....	16
5.3.1 Stöd till initiativ för ungdomar.....	17
5.3.2 Förändring av allmänhetens attityder och informationsspridning	17
5.3.3 Ungdomars deltagande i beslut.....	18
5.3.4 Särskilda utvecklingsprogram	19
5.3.5 Upprätthållande och tillämpning av lagen.....	19
5.4 Topprioriteringar	19
5.5 Föreslaget stöd till utsatta grupper.....	20
5.5.1 Barn som utsätts för fysiskt våld och sexuella övergrepp.....	20
5.5.2 Barn som utsätts för mobbning	21
5.5.3 Barn som lever i fattigdom.....	22
5.5.4 Barn som vistas på institutioner.....	23
5.5.5 Hemlösa barn, barn som bor på gatan och barn utan officiell status.....	23
5.5.6 Barn med särskilda behov	23
5.5.7 Barn från etniska minoriteter och invandrarfamiljer	24
5.5.8 Romska barn samt sinti- och resandebarn	25
Bilaga – Vägledning för diskussionen.....	28
Tematisk vägledning för fokusgrupper	29

© fotolia

Inledning

Barn har bra idéer. De kommer på saker som vuxna inte skulle ha tänkt på. För att man ska kunna ta hänsyn till barnets bästa, vilket är en av de viktigaste principerna i skyddet av barns rättigheter, måste barn ges möjlighet att göra sig hörda i frågor som berör dem.

Kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor har vänt sig till ungdomar från EU:s samtliga 27 medlemsstater för att höra deras åsikter i frågan om barns rättigheter. Tonåringar med olika bakgrund diskuterade vad det innebär att vara barn år 2010. De talade om vilka hinder de möter när de försöker utöva sina rättigheter och om vad de förväntade sig från vuxenvärlden.

Kommissionen antog meddelandet En EU-agenda för barns rättigheter i februari 2011. Vid utarbetandet av denna utgick kommissionen från idéer som den samlat in i samband med sina samråd med barn och resultatet härav presenteras i detta dokument.

Barnen förklarar här med sina egna ord att de vill att de vuxna ska visa dem större förtroende, respektera deras åsikter och låta dem vara mer delaktiga när beslut fattas. Barnen vill delta aktivt i de beslut som berör dem och känna att deras åsikter tas på allvar.

1. Sammanfattning

I februari 2010 genomförde TNS Qual+ en kvalitativ Eurobarometerundersökning bland ungdomar i samtliga EU:s 27 medlemsstater. Undersökningen genomfördes på uppdrag av Europeiska kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor. Undersökningen omfattade 170 fokusgrupper och gällde barns rättigheter. Alla som deltog i undersökningen var mellan 15 och 17 år och hade varierande socioekonomisk och etnisk bakgrund, bland annat deltog även romska barn samt sinti- och resandebarn och barn med särskilda behov. Deltagarna diskuterade de ur deras synvinkel viktigaste frågorna avseende deras rättigheter och barns rättigheter i allmänhet, samt de olika hinder som barn möter när de vill utöva dessa rättigheter. Därefter diskuterades lösningar som de upplevde skulle hjälpa dem förbi dessa hinder och deras egna förslag på vad "vuxenvärlden" skulle kunna göra för att skydda och försvara barns rättigheter på ett bättre sätt.

1.1 ATT VARA BARN I EUROPA IDAG

Igenskap av unga i dagens EU uttrycker sig deltagarna – i stort sett lika – **positivt** om

- Sin relativa frihet från ansvar och press.
- Sina möjligheter att ha roligt.
- Det stöd de får.
- Sina möjligheter, och.
- Teknikens positiva roll i deras liv.

De områden i livet som de tycker är **mindre bra** är till exempel:

- Vuxnas bristande tillit till dem.
- Pressen att lyckas.
- Fysisk, och ibland psykisk, mobbning.
- Bristande möjligheter att själv kan bestämma över sina egna liv.
- Risken för missbruk och de mentala och fysiska hoten mot deras välbefinnande.
- Pressen att snabbt bli vuxen.
- Otillräckligt med aktiviteter för att fylla fritiden.

Ungdomar tycker att föräldrar, vänner och idrotts- och fritidsledare överlag har ett positivt inflytande på deras liv. De är mer kluvna när det gäller lärare och "ordningsmakten", däribland polisen, och tycker att medierna utövar inflytande både på ett mycket positivt och ett negativt sätt.

1.2 DEFINITION AV BARNS RÄTTIGHETER

Det är få ungdomar som funderar särskilt mycket, om ens alls, på mänskliga rättigheter, och de tänker inte automatiskt på att de skulle ha en koppling till sin egen situation eller situationen för människor som de känner. De funderar ännu mindre på barns särskilda rättigheter, fastän de tror att de flesta mänskliga rättigheter också gäller barn. Men de anser att barn bör ha en särskild "**rätt till utbildning**".

Utöver utbildning anser de att den viktigaste rättigheten för barn är **”rätten att få vara barn”**, att slippa ansvar och att ha möjlighet att leka, växa och utvecklas. Andra viktiga friheter som deltagarna i undersökningen tar upp var t.ex. yttrandefrihet, tillgång till mat och någonstans att bo, tillgång till sjukvård, rätten till familjeliv och rätten att bli behandlad med respekt och att inte bli mobbad.

”Rätten att delta” är något som många av ungdomarna tar upp, och en del av dem vill aktivt delta i beslut som direkt påverkar dem, allt från beslut som gäller studieval till rösträtt. Denna önskan upprepas flera gånger apropå de områden i livet där det ställs förväntningar och krav på dem i form av resultat och prestationer (skola, vidare studier eller jobb). Denna önskan återkommer också apropå situationer med familjer som splittras genom separation och skilsmässa; barnen vill delta aktivt i de beslut som berör dem och känna att deras åsikter tas på allvar.

1.3 SKYDD AV BARNS RÄTTIGHETER

I undersökningen gjordes klar åtskillnad mellan majoriteten ungdomar som deltog i undersökningen och som förmodligen inte löper någon större risk att deras rättigheter kränks, och olika specifika grupper av barn som deltagarna i undersökningen anser vara mer ”utsatta”. De grupper av barn som anses vara särskilt utsatta är barn som utsätts för våld eller övergrepp, mobbningsoffer, mycket fattiga barn, barn på institutioner, hemlösa barn, barn med särskilda behov, barn från minoritetsgrupper, såsom romska barn eller sinti- och resandebarn.

När de funderade över vad som kunde göras för att garantera och skydda barns rättigheter på ett bättre sätt, funderade de både över sin egen situation och situationen för olika grupper utsatta barn.

Unga EU-medborgare anser att det är föräldrar och lärare som har det främsta ansvaret för att garantera barns rättigheter när det gäller barn som individer, och att det är ”staten”¹ när det gäller barn i allmänhet, framför allt utsatta och missgynnade barn.

Deltagarna i undersökningen skulle vilja att vuxna i barnens närhet lyssnade mer ingående på dem och var uppmärksamma på varningssignaler om hot mot deras rättigheter. De skulle också vilja att man använde sig mer av teknik och Internet för att få barn engagerade i dessa frågor och informera dem om farorna.

Rent konkret finns det en rad sätt som barnen skulle vilja att ”vuxenvärlden” agerade på för att garantera och skydda barnens rättigheter på ett bättre sätt:

■ De vill att de vuxna litar mer på barn och gör barnen mer delaktiga i beslut

1 Med termen ”staten” avses här beslutsfattare och aktörer på lokal, regional och nationell samt även på EU-nivå, och den används ganska fritt för att återge ungdomarnas användning av termen.

De skulle vilja att föräldrar gjorde barn mer delaktiga i beslut och frågor som i hög grad gäller dem, t.ex. studieval, var de ska bo när föräldrarna separerar, och att de berättade mer om riskerna med narkotika och alkohol.

För att tillvarata deras rättigheter i skolan skulle de vilja att lärarna fick bättre utbildning i att lyssna på barnen, uppmärksamma tecken som tyder på att barnens rättigheter kränks och ta det de berättar, framför allt om mobbning, på större allvar.

Från beslutsfattarnas sida skulle de vilja se större insatser för att förbättra allmänhetens uppfattning om ungdomar, investeringar i barns fritid och möjligheter till arbete i framtiden samt bättre tillämpning av befintliga lagar.

De skulle vilja att staten (på lokal, regional och nationell nivå) inrättade fler forum så att barnen kan göra sin röst hörd, t.ex. genom att sänka åldern för rösträtt, tillsätta barnombudsmän eller barnföreträdare² eller ge dem andra former av politiskt inflytande. De vill att barn ska bli tillfrågade och känna att deras åsikter räknas.

De skulle vilja att en positiv inställning till behoven hos barn från minoritetsgrupper gavs mer stöd och att man skapade fler utbildningsmöjligheter och andra möjligheter för att uppmuntra dessa barn att bli helt integrerade i det omgivande samhället och kulturen.

■ De vill att vuxna respekterar barnens rätt att vara barn

De skulle vilja att ”vuxenvärlden” finansierade fler lekplatser och center där barn i allmänhet, men framför allt utsatta barn, kan gå för att idrotta, leka eller få lugn och ro.

De skulle vilja att barn inte pressas för hårt att vara duktiga i skolan och ta extralektioner utanför schemat på bekostnad av verkligt ”fri” tid.

■ De vill att barns rättigheter tas upp i fler sammanhang

De vill att barnen ska kunna våga säga ifrån om de tycker att deras rättigheter kränks hemma eller i skolan; det är viktigt att uppmuntra till dialog. Barn måste känna sig säkra på att de gör rätt när de berättar om sina problem.

De vill ha mer information, t.ex. föredrag om barns rättigheter i skolor och information om vart de kan vända sig för att få hjälp. Sådan information bör också ges med hjälp av sådan interaktiv teknik som barnen känner till, t.ex. på en webbplats för barn där frågor om

2 Med ”företrädare” avses en person eller personer som ställer upp för barn, agerar som deras talesperson och försvarar deras rättigheter.

mobbing tas upp. De känner till nätmobbing, och till viss del vilka försiktighetsåtgärder de måste vidta när de använder Internet eller sociala medier.

De skulle gärna se mer publicitet för de hjälplinjer och ombudsmän för barn som redan finns. De skulle också välkomna informationskampanjer för föräldrar om de skador som kan bli följderna av vårdslöst beteende under påverkan av alkohol eller narkotika.

■ **De vill få mer stöd när så krävs**

De tycker att man bör hålla bättre uppsikt på de mest utsatta barnens situation (oavsett om det är hemma, i skolan eller någon annanstans), vid behov med omfattande stöd från socialtjänsten. De efterlyser mer psykologiskt stöd i skolan till de barn som behöver detta, och, framför allt, stödgrupper och terapi för mobbingsoffer.

Föräldrar måste bli mer medvetna om vikten av att vara tillsammans med sina barn.

2. Mål och metoder

2.1 BAKGRUND OCH MÅL

Denna kvalitativa Eurobarometerundersökning om barns rättigheter beställdes av generaldirektoratet för rättsliga frågor vid Europeiska kommissionen. De övergripande målen för undersökningen var

- Att ta reda på vilka frågor avseende barns rättigheter som är viktigast för dem själva.
- Att ta reda på vilka hinder barnen möter när de vill utöva sina rättigheter.
- Att ta tillvara barnens förslag till lösningar på dessa problem.

Undersökningen följer på två kvantitativa Eurobarometerundersökningar som gjorts de två senaste åren för att ta reda på hur pass medvetna barn är om sina rättigheter och vilka problem de möter när de vill utöva sina rättigheter³.

2.2 UNDERSÖKNINGENS UTFORMNING

Över hela EU organiserades 170 diskussionsgrupper med totalt 1 445 barn. Inom varje medlemsstat var urvalet överlag representativt för pojkar och flickor i åldern 15–17 år. De kom från såväl städer som landsbygd, från såväl ekonomiskt svaga som ekonomiskt starka samhällsgrupper och hade olika etnisk bakgrund. I urvalet ingick också 51 ungdomar med någon form av särskilda fysiska behov. Själva undersökningen genomfördes i februari och mars

2010 och bestod av sex fokusgrupper i 23 medlemsstater samt åtta grupper i de övriga fyra medlemsstaterna (Rumänien, Ungern, Spanien och Storbritannien), däribland två grupper med barn som var romer eller sinti- och resandebarn⁴ indelade i en grupp flickor och en grupp pojkar.

Generaldirektoratet för rättsliga frågor gav moderatorerna detaljerad bakgrundsinformation och godkände ämnesguiden (bifogas denna rapport). Sponsorn för projektet avslöjades inte för deltagarna förrän fokusgrupperna hade avslutats.

Deltagarna i fokusgrupperna uppmanades visserligen att fundera även på behoven för barn i lägre åldersgrupper, men undersökningsresultaten återspeglar framför allt åsikter och synpunkter i den åldersgrupp som deltog i undersökningen.

Diskussionerna i fokusgrupperna varade i två timmar och genomfördes mellan den 1 och 12 mars 2010.

I rapporten används många direkta citat från undersökningsdeltagarna eftersom de på så vis ges tillfälle att "tala för sig själva" och detta ger läsaren bättre förståelse för de ungas perspektiv på de frågor som diskuterades. I samtliga fall anges deltagarens nationalitet och kön men de utvalda citaten är representativa för liknande åsikter från deltagare även från andra medlemsstater, och uppgiften om medlemsstat bör inte tolkas som en specifik koppling till landet i fråga.

³ Se Eurobarometer Flash 235, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf och Eurobarometer Flash 273 http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_273_en.pdf.

⁴ I återstoden av denna rapport används termen "romer" för att beteckna referenser till romer, sinter och resandefolk och avser därmed alla de tre folkgrupperna, utom i fall där det är ett direkt citat från en deltagare i undersökningen.

3. Att vara barn 2010

Vi inledde samtalen i grupperna med en diskussion om vilka frågor som är mest aktuella för deltagarna i deras vardag. De fick en inledande kort uppgift som bestod i att fundera på vad som är "bra" respektive "dåligt" med att vara barn idag. Den inledande diskussionen i grupperna fokuserade på dessa funderingar för att introducera begreppet faktorer som påverkar ungdomarnas liv och fastställa några frågeställningar för senare diskussion.

3.1 FÖRDELAR MED ATT VARA BARN IDAG

Ungdomar mellan 15 och 17 år tycker att det finns många **bra saker** med att växa upp i EU idag men fyra huvudteman utkristalliserade sig under diskussionerna. De flesta ungdomar

- Anser att ungdomen är en period när man har **roligt och är fri från ansvar**, många har idag fler tillfällen att resa och fler möjligheter än vad som fanns förr.
- Inser betydelsen av **stödnätverk** som familj och vänner och uppskattar det ekonomiska stöd som en stabil familj kan ge.
- Anser att **tekniken** innebär frihet och ger nya möjligheter till underhållning, interaktion och kommunikation.
- Uppskattar **hälso- och sjukvård**, tillgång till **utbildning**, ökat **välstånd** och de **vuxnas respekt**.

"Allting är lättare att uppnå för oss än det var för våra föräldrar och mor- och farföräldrar. Allting finns mer inom räckhåll. Det är inte samma kontroll som förr." (Slovenien, flicka)

"Vi har inte de politiska begränsningar som fanns när våra föräldrar växte upp." (Tjeckien, pojke)

"Mobiltelefoner, Internet. Min mamma hade inte det och jag kan inte ens föreställa mig att leva utan dem." (Tyskland, flicka)

"Jag går i en skola för barn med inläringssvårigheter. Vi är ungefär åtta i klassen. Så jag får mycket mer uppmärksamhet av läraren än om jag hade gått i en vanlig skola. Jag tror inte det fanns förr." (Nederländerna, pojke)

Ungdomar i några medlemsstater talade också om hur denna frihet har ökat, formellt, genom det lagstadgade skyddet av ungdomar:

"Lagen ger [barn] ett bättre skydd mot misshandel." (Frankrike, flicka)

Ungdomar i några medlemsstater nämnde också vuxnas respekt som en av fördelarna med att vara barn idag:

"Vi får vara med och fatta beslut och de vuxna tar oss mer på allvar." (Österrike, flicka)

De flesta barn och ungdomar känner att de får skydd och stöd av människor i sin närhet, särskilt i familjen, även om inte alla upplever sådan stabilitet.

3.2 NACKDELAR MED ATT VARA BARN IDAG

På samma sätt som deltagarna var överens om de positiva sidorna med att vara barn idag var de också överens om mycket som de anser vara negativt. De huvudproblem som nämndes var

- Bristande respekt från vuxenvärlden.
- Pressen att lyckas.
- Bristande stöd från föräldrarna.
- Yttre begränsningar och påverkan, samt.
- Gruppträck, missbruk och våld.

BRISTANDE RESPEKT

En del barn upplever att de inte får tillräckligt med respekt från de vuxna och "vuxenvärlden":

"Ingen lyssnar på oss, ingen vet vad vi vill, och speciellt politiker har inte en aning om vad som är bäst för oss. Jag blir så besviken när jag talar med någon som är äldre och de säger 'det är du för ung för att veta.'" (Grekland, flicka)

"När det gäller politik har jag som individ absolut ingen talan." (Polen, pojke)

Att ingen lyssnar till dem i skolan är ett särskilt problem för många. En del tror att denna likgiltighet beror på att de är unga. Ganska många upplever att de aktivt diskrimineras:

"Jag tror att ungdomar stämplas och får skulden för mycket. Den allmänna attityden är ibland som att 'allting' på något vis är vårt fel; som om vi är någon slags problem för samhället." (Finland, pojke)

"Polisen är ganska tuff mot oss, man riskerar att bli anhållen utan orsak, och bara för att man går klädd i stor jacka så tror de att man är kriminell." (Danmark, pojke)

Att inte få vara med och fatta viktiga beslut som påverkar deras liv är en av de negativa sidorna som nämns, särskilt i kritiska lägen som när föräldrarna skiljer sig:

"När mina föräldrar skildes var det en massa folk som bestämde 'det bästa för mig'. Ingen frågade vad jag tyckte. De ställde mig inför fullbordat faktum och jag var tvungen att acceptera det de hade bestämt för min räkning. Jag är varken dum eller oförmögen att ha egna åsikter." (Luxemburg, pojke)

PRESSEN ATT LYCKAS

Många upplever en stor press på sig att lyckas i skolan och i examen och att "klara sig bra" i framtiden:

"För mycket plugg; de kräver för mycket av oss." (Slovenien, flicka)

"Föräldrarna, samhället och lärarna; de förväntar sig så mycket av oss och vill att vi ska läsa på universitet och vara framgångsrika i framtiden." (Estland, flicka)

En del upplever att det läggs för stor vikt vid att lyckas i skolan, och att det samtidigt finns för få fritidsaktiviteter för ungdomar i de sena tonåren:

"När man är yngre finns det massor att göra men för folk i vår ålder [finns det ingenting], såvida du inte är [intresserad] av sport." (Irland, flicka)

BRISTANDE STÖD FRÅN FÖRÄLDRARNA

En del ungdomar upplever att de inte får tillräckligt stöd från familjen. I flera länder fälldes det kommentarer om föräldrar som har så fullt upp med att arbeta och tjäna pengar att de inte har tid för sina barn:

"Man känner sig ganska ensam och tänker på hur det skulle vara om ens föräldrar var hemma och pysslade om en och frågade hur man mädde." (Tyskland, flicka)

YTTRE BEGRÄNSNINGAR OCH PÅVERKAN

Begränsningar för vad de får lov att göra och inte göra (särskilt att inte få lov att köra bil) irriterar många i åldersgruppen 15–17 år.

Bristande möjligheter att tjäna pengar genom deltidsjobb eller andra arbeten nämndes av många som ett exempel på det som är negativt i deras liv. De upplever att de fått ekonomin "emot sig" precis när de börjat bli intresserade av att tjäna pengar:

"Det är stor ungdomsarbetslöshet nu, och jag gillar inte att om man inte har fyllt 16, så kan man bara få enkla jobb som att dela ut tidningar. Förr var det lättare att hitta bra småjobb." (Nederländerna, flicka)

GRUPPTRUCK, MISSBRUK OCH VÅLD

Risken att dras med i potentiellt destruktiva vanor och missbruk på grund av dåligt sällskap ses av många som en risk och ett hot i deras liv. Ungdomars påverkan på varandra upplevs som ett potentiellt hot på grund av grupptrucket att vara som de andra:

"Fler farliga saker som lockar; narkotika, tobak, alkohol." (Estland, pojke)

"Man försöker röka och snusa bara för att vara cool och passa in i gruppen." (Sverige, pojke)

Våld nämndes i mer än hälften av medlemsstaterna som en av de negativa sakerna i barns och ungdomars liv:

"Det finns gäng som kan döda för en cigarett och som blir farliga när de [uppträder i] grupp." (Italien, pojke)

"En del barn tycker det är normalt att deras pappa slår dem när han är arg ..." (Bulgarien, flicka)

"Folk är mer rädda. Så föräldrar oroar sig för sina barn. Samhället är otäckare." (Irland, flicka)

3.3 FAKTORER SOM PÅVERKAR BARN OCH UNGDOMARS LIV

Undersökingsdeltagarna uppmanades att fundera på vem och vad som mest påverkar deras liv, deras val och deras beslut.

Föräldrar, släkt och nära vänner upplevs som de som har störst inflytande på barns och ungdomars liv, och de som mest påverkar deras beslut:

"Familjen betyder allt: tradition, när du gifter dig, allting för romer. De har en massa förväntningar, på äktenskap, barn, den typ av familj du gifter in dig i." (Storbritannien, flicka)

"Jag tycker att vänner påverkar mig på ett bra sätt. När jag har problem hjälper de mig." (Rumänien, pojke)

Utanför den innersta kretsen nämns nästan alltid **lärare** som de som påverkar dem mest. Men detta är det förhållande och det inflytande där meningarna går som mest isär:

"Om de inte gillar oss är det kört, vi kan inte göra någonting." (Frankrike, pojke)

"En lärare är som en andra förälder; vi tillbringar ju hälften av tiden med dem. För små barn är de verkligen som föräldrar." (Bulgarien, flicka)

Tränare upplevs ofta spela en viktig roll för många ungdomar:

"Tränare är lite grand som lärare. Om man sysslar med en sport på allvar, så är det klart att det är viktigt vad de tycker eller säger." (Finland, flicka)

Medierna är en annan faktor som påverkar, och som deltagarna i undersökningen är klivna till. Det upplevs som positivt att de ger tillgång till information och nyheter om världen, men negativt att de visar våld, främjar materialism och möjliggör kontakter med personer som försöker skada barn:

"Det är mycket våld på tv. Men tv har en bra sida också, den ger oss information." (Rumänien, pojke)

Även polisen och "ordningsmakten" upplevs på mycket olika sätt, både positivt och negativt:

"Det är viktigt för ett samhälle att följa vissa lagar för att bevara freden." (Tyskland, pojke)

"Om man är med i ett stort gäng dömer polisen en direkt. De diskriminerar oss utan anledning." (Irland, flicka)

För de flesta är politik och politiker något som upplevs som ganska avlägset:

"Påverkar inte så mycket. Just nu, när man inte har så stort ansvar, är deras inflytande ganska begränsat." (Frankrike, pojke)

3.4 BARNS RÖST I SAMHÄLLET

Vid genomgången av undersökingsdeltagarnas erfarenheter av att vara barn 2010 tillfrågades de särskilt om i vilken utsträckning de tyckte att man lyssnade till dem i samhället.

De flesta var nöjda med hur föräldrar, släkt och vänner lyssnade till dem:

"Vi vet att våra föräldrar är våra föräldrar. De lyssnar på mig och accepterar också mina åsikter. Ibland respekterar de dem, och ibland inte." (Luxemburg, flicka)

"Jag har föräldrar som försöker behandla mig som en jämlike och respektera mina åsikter, men min bästa väns mamma behandlar honom som ett småbarn som inte kan göra vettiga val." (Tjeckien, pojke)

Föräldraauktoritet accepteras på det stora hela, även om några enskilda individer i den här åldersgruppen börjar bli irriterade på det:

"Att vara fri, att komma bort från mina föräldrar, att vara ensam hemma. Jag tycker inte om när de skriker: 'Var har du varit? vad har du gjort'" (Rumänien, flicka)

"De är jobbiga. Det här är mitt hem och här gäller mina regler." (Slovenien, pojke)

Utanför den närmsta familje- och vänkretsen upplever de flesta ungdomarna att de ofta kan säga vad de tycker och delta i beslut, men vad många saknar är att göra sin röst hörd i de "viktiga frågorna" som påverkar deras liv, t.ex. lagstiftning om utbildningssystemet:

"Jag skulle vilja att de handlar efter att ha lyssnat på oss. Nu spelar det ingen roll om man pratar med dem eller inte. Ett sådant samtal är bara slöseri med tid, det leder ingenvart." (Litauen, pojke)

"Jag skulle vilja säga något om miljön. De vuxna bestämmer allting för oss, men snart är det vi som sitter där med problemen och måste lösa dem." (Nederländerna, flicka)

"Att ha fler rättigheter att inte bara kunna säga vad vi tycker utan också att man lyssnar på våra åsikter och tar hänsyn till dem. Vi har den rätten men den nonchaleras." (Litauen, flicka)

Det fanns dock några exempel där ungdomar hade mer positiva åsikter om hur man lyssnar på dem:

"När de tog bort basketbollplanerna skickade jag ett brev och en månad senare gjorde de en ny." (Belgien, pojke)

"De lyssnar mer på ungdomar nu ... alla kan ge sitt lilla bidrag till samhället." (Danmark, pojke)

De områden där deltagarna främst upplever att man inte lyssnar på dem tillräckligt är skolan och, i mindre grad, politiken. I fråga om det politiska arbetet skulle en del vilja ha möjlighet att delta mer:

"Ett oberoende nyhetsbrev på skolan, som görs av elever för elever, censureras ibland av rektorns kansli." (Polen, flicka)

"På min skola spelar det ingen roll hur mycket vi än pratar, det är helt meningslöst. De lyssnar inte på oss bara för att vi är unga." (Spanien, flicka)

"Vi har inget inflytande i politiska frågor. Vi skulle kunna springa omkring med plakat och starta tonårskravaller, men det skulle inte ändra någonting för vi har ingen politisk status." (Storbritannien, flicka)

"När det gäller lagar bestämmer vi inte, vi röstar inte. Det finns obligatoriska lagar men vi väljer inte; det gör våra föräldrar." (Frankrike, flicka)

Ungdomar verkar uppleva att de ofta har mer inflytande som en del av en grupp:

"Vi har ett elevråd i skolan. Det finns tre representanter från varje klass och våra förslag diskuteras och accepteras för det mesta." (Bulgarien, pojke)

"Jag tror inte att de plötsligt skulle sänka skatterna om jag kom med ett förslag, men om man är en grupp personer som tänker på samma sätt, då kan man uträtta något." (Danmark, pojke)

4. Barns rättigheter

Efter undersökningen av ungdomarnas åsikter om att vara barn eller ung 2010 fortsatte diskussionen vidare till begreppet mänskliga rättigheter i allmänhet, och särskilt barns rättigheter. Deltagarna uppmanades att tänka brett; att tänka på rättigheterna för barn och ungdomar i allmänhet och inte bara utifrån sitt eget perspektiv.

4.1 BEGREPPE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Mänskliga rättigheter och barns rättigheter verkar inte vara ämnen som unga människor i EU tänker på i vardagen. De kan tala ganska fritt om mänskliga rättigheter på uppmaning, men tycker det är svårare när det gäller barns specifika rättigheter.

De flesta av ungdomarna känner till begreppet mänskliga rättigheter, om än i mycket allmänna ordalag och på ett ganska abstrakt sätt. Tolkningarna av begreppet mänskliga rättigheter, kunskapen om deras ursprung och hur de kommer till uttryck varierar:

"Mänskliga rättigheter är varje persons, varje mans och varje kvinnas rättigheter. Det kom efter [franska] revolutionen, dvs. alla är jämlika, varje individ måste respekteras, barns rättigheter gäller samma saker." (Frankrike, pojke)

"Det är de grundläggande sakerna som en person har rätt att göra, de saker som man verkligen behöver och inte kan klara sig utan." (Nederländerna, flicka)

"En persons rättigheter bör sluta där en annan persons rättigheter börjar." (Cypern, pojke)

"Jag har hört talas om det [mänskliga rättigheter] men jag vet inte vad det är." (Spanien, flicka)

I de flesta länder var det främst genom skolundervisningen som deltagarna i undersökningen hade hört talas om begreppet mänskliga rättigheter och friheter. De hade också hört talas om dem genom tv, Internet, andra medier och föräldrar. Dessa källor nämndes bara i enstaka fall.

När de spontant skulle besvara frågan vilka mänskliga rättigheter de ansåg att människor hade/borde ha blev det en lång lista, tydligt färgad av deras egna och andra barns problem. Listan nedan innehåller alla de rättigheter som nämndes relativt många gånger, grovt rangordnade efter hur många gånger de nämndes:

- Rätt till utbildning.
- Yttrandefrihet.
- Mat/dryck/kläder.
- Någonstans att bo/någonstans att ta vägen.
- Rätt till hälso- och sjukvård.

- Rätt till jämlikhet/undgå diskriminering.
- Val av religion.
- Valfrihet.
- Rätt till familj/kärlek.
- Rätt till liv.
- Rätt till skydd mot övergrepp/våld.
- Rätt till rättvisa.
- Rätt till arbete.
- Rätt till säkerhet.
- Rätt till sexuell valfrihet/läggning.
- Rätt att rösta/medbestämmande.
- Rätt till fritid.
- Rätt till skydd mot rasism.

4.2 SÄRSKILDA RÄTTIGHETER FÖR BARN

De flesta av deltagarna i undersökningen tyckte att barns rättigheter i stort sett borde vara de samma som de mer allmänna mänskliga rättigheter som de hade angett.

När de tillfrågades vilka rättigheter de skulle vilja föreslå speciellt för barn framfördes dock en hel rad ytterligare förslag. De viktigaste, återigen rangordnade efter hur många gånger de nämndes, var följande:

- Rätt att leka/att vara barn.
- Rätt att välja var man ska bo (om föräldrarna skiljer sig).
- Rätt att (ha råd att) idrotta.
- Skydd för barnoffer för pornografi/ofredande/prostitution.
- Rätt att göra misstag/inte bli straffad.
- Rätt till information.
- Rätt till skydd av identitet/internetsäkerhet/frihet från cybermobbing.
- Rätten att lära sig/förberedas för att leva självständigt när man blir äldre.
- Rätt till mer information innan man väljer ämnen i skolan.
- Rätt att inte vara tvungen att arbeta.
- Rätt att bli lyssnad på.
- Rätt att bli vuxen långsamt.

Majoriteten av förslagen gäller relativt abstrakta begrepp som information, kärlek, respekt, att leva i ett bra samhälle. En annan grupp gäller stöd till rättigheter för andra barn som uppfattas som mer utsatta (barn som har fysiska problem eller inlärningssvårigheter).

5. Hjälp och stöd

Undersökningsdeltagarna uppmanades hela tiden att fundera på hur "vuxenvärlden" skulle kunna **stödja och skydda barns rättigheter och informera barn** om dessa rättigheter på ett bättre sätt. I detta avsnitt sammanställs de viktigaste frågor som togs upp på det här området, och det innehåller exempel på förslag från ungdomarna i fokusgrupperna. Utöver förslag på de viktigaste frågor som borde tas upp och på den typ av stöd som borde ges, framförde de också tankar om vilka grupper av barn som är mest utsatta, vilka specifika frågor som borde tas upp och på vilka områden stöd borde ges.

Undersökningsdeltagarna diskuterade hur barns rättigheter skulle kunna skyddas bättre. Prioriteringarna varierar mellan medlemsstaterna men vissa gemensamma teman framträder:

- **Mer ekonomiskt stöd** till dem som har det sämre ställt i samhället.
- **Mer information** om barns rättigheter och vart man kan vända sig för råd och hjälp.
- **Mer psykologiskt stöd** i skolor för barn och ungdomar i riskzonen.
- **Fler ställen för ungdomar** – center, ungdomsorganisationer, idrottsanläggningar-så så att de har ett tryggt ställe att gå till.

- **Tillämpning av befintlig lagstiftning** för att ge bättre skydd åt barn, särskilt lagar som skyddar barn mot mobbning, och större beredvillighet hos polisen att lyssna på barn och respektera deras rättigheter.

Den första delen av det här avsnittet handlar om de befintliga källor till stöd som nämndes av ungdomarna, och den andra delen om deras tankar om andra källor till och typer av stöd som de skulle föredra. Den tredje delen handlar om de olika grupper av barn som anses utsatta och särskilda lösningar för att hjälpa och stödja dessa utsatta grupper.

5.1 BEFINTLIGA KÄLLOR TILL STÖD

När barn och ungdomar tänker på sina rättigheter är det tydligt att de omedelbart tänker på vad rättigheterna innebär för dem i samband med **hem** och **skola**. Det är därför i dessa två sammanhang som de flesta kände att de kunde diskutera hur de skulle reagera om de upplevde att deras rättigheter var hotade. Tonvikten låg på vad de i nuläget ser som källor till stöd. Först diskuteras de viktigaste källorna till stöd och sedan de källor som de bara använder då och då eller under särskilda omständigheter.

På frågan vad de skulle göra i en situation där de nekas sina rättigheter eller deras rättigheter kränks i **hemmet** (t.ex. genom våld, vårdslöshet eller övergrepp) svarade de flesta tillfrågade ungdomarna i EU **att de** i första hand **skulle vända sig till familj och vänner**:

"Vår familj säger till oss vad vi ska göra för, när allt kommer omkring, är det de som verkligen känner oss och de vet hur det är att leva. De vet inte alltid vad som är bäst för oss, men ibland kan de verkligen hjälpa oss ur en svår situation." (Polen, pojke)

"Jag pratar om mina problem med någon som jag känner väl." (Nederländerna, flicka)

"En flicka som blev slagen av sin pappa kunde gå till sin mormor." (Belgien, flicka)

"Det är lättare att prata med sina syskon än med sina föräldrar." (Italien, pojke)

"Jag tycker att vänner påverkar mig på ett bra sätt. När jag har problem hjälper de mig." (Rumänien, pojke)

Några säger dock att de skulle föredra att inte prata om sådana problem med sina föräldrar eller vänner utan hellre ta upp dem på ett mer anonymt sätt:

"Jag skulle först kolla på Internet, jag skulle inte vilja gå och prata direkt med någon." (Finland, flicka)

En del skulle föredra att över huvudtaget inte prata om sådana problem:

"De flesta bara uthärdar, eftersom de tycker att det är ett för litet problem att prata om med en lärare eller polisen." (Estland, pojke)

När det gäller **kränkning av rättigheter i skolan** är de största problemen andra barns **mobbning** och **lärarnas beteende**, särskilt att lärare inte tar påståenden om mobbning på tillräckligt allvar och sätter orimligt tryck på barnen genom den arbetsinsats de kräver.

Om deras rättigheter kränks i skolan tror de flesta att de först skulle vända sig till sina föräldrar, även om inte alla ungdomar känner sig bekväma med att blanda in sina föräldrar i allt som händer i skolan:

"Jag skulle berätta för mina föräldrar ... men det känns inte bra att berätta för sina föräldrar att man bli slagen i skolan." (Spanien, pojke)

Särskilt när det gäller mobbning är det många som inte skulle berätta om problemet för sina föräldrar utan "finna egna lösningar":

"Jag skulle reda ut situationen med mina vänner. Man behöver inte polisen eller vuxna." (Luxemburg, pojke)

Barnen ser också sina lärare eller annan skolpersonal som personer som kan hjälpa i alla slags svåra situationer:

"De är alltid där. Om det är något som du behöver prata med dem om, finns det några lärare som jag kan tänka mig att gå till för att få råd." (Irland, flicka)

I situationer där en lärare kan vara den person som kränker barns rättigheter säger några av ungdomarna att de skulle dra sig för att vända sig till andra lärare, eller till och med sina föräldrar på grund av vad de såg som eventuella följder:

"Om man berättar om sina problem med en lärare t.ex. [att han eller hon är] rasist, kan du få läraren på dig [läraren kan vända sig mot dig] efteråt och skolan skulle inte göra någonting." (Belgien, pojke)

I några medlemsstater nämnde ungdomarna att de kan få psykologhjälp genom sina skolor. Där det finns upplevs det som en värdefull, meningsfull och uppskattad tjänst:

"Jag pratar med en psykiater om misshandel: någon som jag inte känner och någon som jag litar på, någon som jag vet kan hjälpa mig." (Frankrike, pojke)

"Rätten att tala med en person som man kan lita på, utan att ens föräldrar får reda på det. I förtroende ... som inte för det vidare, som man kan känna samhörighet med." (Belgien, flicka)

Andra omtyckta former av extra stöd genom skolan nämndes också, bland annat ungdomsassistenter, stödverksamhet och barnskyddsorganisationer.

Ungdomarna verkar i allmänhet nöjda med det stöd de får i skolan, men flera skulle vilja ha "mycket mer"; främst stöd från psykologer som kan ge expertråd eller lärare som har förmåga att upptäcka problem.

5.2 ANDRA KÄLLOR TILL STÖD

Många **barn** i EU **känner inte till att det finns andra tjänster eller resurser dit de kan vända sig**, utanför familj, vänner eller lärare, **om de har problem**. Under undersökningens gång nämndes dock flera andra möjliga källor till stöd, bland annat **polisen, särskilda hjälplinjer, socialtjänster** och **domstolar**.

Det råder delade meningar om polisen bland ungdomar i den åldersgrupp som omfattas av undersökningen; de ser poliser som några man kan vända sig till när det gäller verkligt allvarliga problem, men det finns också en

ganska negativ syn på polisen. I några fall beror detta på att de anses som en del av det samhälle som begränsar 15–17-åringars liv ("rättigheter"), och i andra fall på att de inte upplevs ta barns bekymmer på tillräckligt allvar, eller, i vissa extrema fall, inte lägga ner tillräcklig möda på att undersöka fall där barnens rättigheter överträds.

Att vända sig till myndigheterna anses av 15–17-åringar som en sista utväg men det är tydligt att vissa ungdomar vänder sig till polisen om något exceptionellt inträffar, t.ex. om de har blivit utsatta för gatuvåld:

"Vi skrev till polisen för vi har ingen annanstans att gå." (Litauen, pojke)

Hjälplinjer är i allmänhet uppskattade. Deltagarna i undersökningen anser att det är viktigt att man kan få hjälp och råd från en oberoende källa när det behövs. I några få länder pratade ungdomarna i positiva ordalag om särskilda officiella organisationer eller frivilligorganisationer som inrättats för att hjälpa dem.

Socialtjänsten ses som en användbar ytterligare källa till hjälp när denna möjlighet finns. Även om det inte var många som nämnde dem var dessa tjänster värdefulla för just dessa deltagare.

I likhet med socialtjänsten nämndes **domstolarnas** roll för att tillvarata barnens rättigheter inte särskilt ofta men när de nämndes var kommentarerna positiva. Domstolarna anses inte bara ge "tillrättavisningar" utan också finna lösningar för ungdomar som har råkat illa ut.

5.3 DE MEST UPPSKATTADE KÄLLORNA TILL STÖD

Samtidigt med diskussionerna om var de skulle söka stöd om de upplevde att deras rättigheter kränktes, uppmanades deltagarna i undersökningen att föreslå hur de skulle vilja att "vuxenvärlden" informerade om och skyddade barnens rättigheter på ett bättre sätt. Av dessa diskussioner framgår tydligt att barn inte tycker att de har något inflytande på det området och att de inser sin egen brist på erfarenhet. Diskussionerna om varifrån stödet för barns rättigheter borde komma verkade vara inriktade på två huvudsakliga källor till stöd:

- Vuxna i barnens närhet, särskilt **föräldrar och lärare**.
- **Offentliga myndigheter och institutioner** (på lokal, regional eller nationell nivå eller till och med på EU-nivå).

Föräldrar och lärare: I många fall upplever ungdomarna att vuxna i barnens närhet skulle kunna spela en större roll för att förhindra kränkningar eller överträdelser av deras rättigheter och att de borde vara "uppmärksamma på varningssignaler". Bland annat borde vuxna "märka" om barnen blir tystare, drar sig tillbaka eller verkar otrogga:

"Föräldrar bör prata mer med sina barn." (Tjeckien, flicka)

"Det är inte mycket vi kan göra, det är våra föräldrar som måste göra något." (Frankrike, flicka)

Normalt vill barn få stöd av en vuxen i förtroende och prata med dem direkt, men vissa deltagare sa att de skulle vilja ha stöd från oberoende experter, även om detta måste ske på distans, t.ex. online-stöd till offer för cybermobbing.

I vissa situationer kan i övrigt bra föräldrar vara för "upptagna" för sina barn och inte ge dem tillräckligt med tid och uppmärksamhet på grund av sitt arbete eller andra förpliktelser. Att föräldrar är "tillgängliga" är utan tvivel mycket viktigt för barn och ungdomar.

Myndigheters och institutioners roll är allmänt erkänd, även om de ungdomar som deltog i undersökningen var något vaga i sina benämningar och i sin terminologi när de diskuterade dem. Av diskussionerna framgick dock tydligt att barn och ungdomar anser att myndigheter spelar en viktig roll på fem huvudområden:

- Stöd till initiativ för ungdomar.
- Förändring av allmänhetens attityder och informationsspridning.
- Ungdomars deltagande i beslut (både beslut som direkt berör dem eller mer allmänna beslut).
- Särskilda utvecklingsprogram.
- Upprätthållande och tillämpning av lagen.

Det framgår klart att barn förväntar sig ett generöst men handfast ingripande från myndigheternas sida. Myndigheterna ska inte bara ge materiellt stöd till familjer med barn i riskzonen, ungdomarna vill också att myndigheterna ska vara bestämda i sitt agerande och se till att människor respekterar lagstiftningen om barns rättigheter och aktivt se till att den tillämpas i fall av överträdelse.

Det är viktigt att barnen vet att det finns hjälp och att saker och ting kan förbättras:

"Vuxna borde göra sitt bästa för att få barnen att förstå att problem kan lösas, [så] att barn inte får intrycket att världen är ond." (Lettland, flicka)

Nedan följer ungdomarnas viktigaste förslag till stöd.

5.3.1 STÖD TILL INITIATIV FÖR UNGDOMAR

Ett vanligt önskemål var fler fritidsanläggningar för barn och ungdom, bland annat ställen som är särskilt avsedda för barn och ungdom, t.ex. fritidsområden, lekplatser och idrottsanläggningar, barn- och ungdomscenter samt barn- och ungdomsaktiviteter. Alla barn skulle ha glädje av detta, men framför allt de mest utsatta:

"Fler platser där ungdomar kan träffas utan att störa andra." (Nederländerna, pojke)

"När man är tonåring befinner man sig mitt emellan. När man är barn kan man gå till lekplatser och parker, och när man är vuxen eller över 18 kan man bokstavligen göra vad man vill, men för tonåringar finns det ingenting. Man sitter fast mitt emellan." (Irland, flicka)

"Fler fritidslokaler." (Sverige, flicka)

De efterlyser inte bara fler platser där man kan samlas och hitta på saker; några föreslog att dessa platser även borde fungera som skydd och tillflykt för fattiga eller missgynnade barn och ungdomar:

"Inrätta center som är gratis där barn och ungdomar kan träffa varandra, ha kul och leka och där det finns en ansvarig person att vända sig till om man har personliga problem eller liknande." (Slovenien, flicka)

5.3.2 FÖRÄNDRING AV ALLMÄNHETENS ATTITYDER OCH INFORMATIONSSPRIDNING

Ungdomar i hela EU tycker att "staten" skulle arbeta mer framåtriktad för att informera allmänheten och förändra attityderna till barns rättigheter och de risker som barnen utsätts för:

"Låta representanter från olika boenden och andra institutioner komma till skolor och informera eleverna om frågor som rör den typ av boende där de jobbar och om barns rättigheter." (Cypern, pojke)

"Inrätta en fond för barns rättigheter." (Nederländerna, flicka)

Information till barn och ungdomar var ett återkommande tema och många ville att man satsade mer på att informera om barns rättigheter i skolorna:

"Börja tidigt [med att prata om mänskliga rättigheter] och genom lek så att det blir något självklart." (Sverige, flicka)

"Skolan bör vara en plats där man upplyser om mänskliga rättigheter." (Tyskland, pojke)

Det är tydligt att barn och ungdomar gärna vill ha mer information både om sådant som kan hota deras rättigheter och vart de kan vända sig för att få hjälp. De har många förslag om hur informationen skulle förmedlas:

- I skolor, både på lektioner och mer informellt.
- Genom särskilt inrättade organisationer.
- Inrättande av särskilda telefonnummer.
- Evenemang eller informationskampanjer.
- Samhällsinriktade tv-program på bästa sändningstid, som visar lättillgängliga kontaktuppgifter.
- På Internet.
- Anslag eller diskussioner på platser där barn och ungdomar träffas på fritiden.

"Tryck informationsblad med telefonnummer dit ungdomar kan ringa, och sätt upp dem i skolor, kommunhus, affärer." (Frankrike, flicka)

"Vi har ingen information om namn och kontaktuppgifter till barnskyddsorganisationen och alla institutioner som har ansvar för barns rättigheter." (Bulgarien, flicka)

"De kunde inrätta ungdomscenter med en 24-timmars hotline. De kunde ge råd om vart man kan vända sig i en nödsituation ... för att få hjälp av den lokala socialtjänsten. Att ringa 112 som när man blir akut sjuk, det gör vi bara inte." (Portugal, flicka)

Deltagarna i undersökningen betonade vikten av att använda modern teknik, dvs. de medier som de använder dagligen, för att kommunicera:

"Det borde finnas en Internetsajt med alla adresser dit barn kan vända sig för att få hjälp." (Luxemburg, pojke)

"Vi är ofta ute på Internet, på sajter som Facebook, vi kommunicerar en massa, man kan se allting och vi vet vad som händer." (Frankrike, pojke)

En särskild grupp eller enhet som inrättas för att försvara barns rättigheter, en barnrepresentant eller en barnombudsman skulle välkomnas. Flera deltagare framhöll behovet av en person som fungerar som förkämpe och språkrör för barns rättigheter:

"Vi behöver särskilda institutioner för mindre barn. Det är väldigt byråkratiskt här och 10–14-åringar har ingen aning om hur man ska tackla det." (Tyskland, pojke)

5.3.3 UNGDOMARS DELTAGANDE I BESLUT

En del av ungdomarna klargjorde att de skulle vilja ta större del i diskussioner om beslut som berör deras liv och det samhälle där de bor, eller åtminstone ha möjlighet att göra det. En del skulle vilja ha ungdomsparlament eller andra sätt för ungdomar att engagera sig i politiken:

"Vi behöver ett ungdomsparlament ... Det finns ett europeiskt sådant men vi behöver ett irländskt också." (Irland, pojke)

"De inser inte vilka bra idéer vi ungdomar har." (Sverige, pojke)

En del ungdomar känner sig frustrerade över bristen på inflytande, även om de teoretiskt sett kan yttra sig:

"Som elev lyssnar de inte på en ens om man är elevrepresentant. Man måste bara acceptera allting, det spelar ingen roll hur många argument man lägger fram." (Tyskland, flicka)

En del ungdomar tycker att äldre tonåringar borde få rösta, men det var fler som, i vissa fall med rejält eftertryck, sa

att myndigheterna oftare borde ta reda på barnens åsikter, särskilt när de stiftar lagar som berör dem.

5.3.4 SÄRSKILDA UTVECKLINGSPROGRAM

Under diskussionerna i fokusgrupperna föreslogs en rad särskilda utvecklingsprogram, varav en del för utbildningssystemet. Det föreslogs till exempel att man skulle investera i fortbildning av lärare för att hjälpa dem att ta problem med våld och mobbning på allvar:

"Vidareutbildning för lärare så att de känner igen tecken på övergrepp och problem i hemmet." (Storbritannien, flickor)

"När det händer i skolan bör lärarna hjälpa till; det är de som kan märka när ett barn misshandlas och vem det är som gör det." (Frankrike, flicka)

I vissa medlemsstater är barnen mer bekymrade över den allmänna nivån på investeringar i skolorna:

"Investera i skolorna. Varför finns det inte varmvatten i skolorna?" (Ungern, flicka)

"De borde höja lärarnas löner så att de tar sitt jobb på mer allvar." (Litauen, pojke)

Ungdomarna efterlyste också mer stöd till utbildning och studiemöjligheter som stipendier och mer ekonomisk hjälp och stöd till aktiviteter utanför schemat för barn som växer upp under fattiga förhållanden. Många ville också ha mer psykologstöd i skolor och på andra institutioner för barn:

"Det skulle finnas en psykolog på varje skola, på varje barnhem." (Slovakien, pojke)

Andra föreslog systematiska hälsokontroller av äldre barn och tonåringar (inte bara spädbarn och yngre barn).

5.3.5 UPPRÄTTHÅLLANDE OCH TILLÄMPNING AV LAGEN

I många medlemsstater var det ett återkommande tema att lagarna om barns rättigheter inte upprätthålls med tillräcklig kraft. Ungdomar tycker att det är viktigt att lärare och andra uppmanas att följa de regler som skyddar de unga:

"Jag skulle se till att människorna följer de regler som redan finns men inte följs, t.ex. att man inte får ha prov på en måndag i skolan, på helgen måste man få vila men när lärarna ger mycket läxor blir det ingen helg eftersom man måste läsa hela tiden." (Estland, flicka)

Barn i flera medlemsstater tyckte att det skulle finnas strängare straff för dem som utsätter barn för våld:

"Lagen finns där, du behöver inte hitta på någon ny ... De behöver bara se till att den följs ... Striktare tillämpning och fler poliskontroller av myndigheterna." (Italien, pojke)

Barn vill att efterlevnaden av befintliga lagar ska skärpas för att skydda dem och samhället:

"Man hör alltid om våld i hemmet, och fall där barnavårdsmyndigheterna kommer hem till ett barn som utsatts för övergrepp och inte gör någonting ... och sedan spelar alla förvånade." (Österrike, pojke)

På samma sätt föreslog undersökningsdeltagarna vid flera tillfällen att man skulle prioritera reformer av lagstiftningen, bland annat genom strängare straff för personer som kränker barns rättigheter och strängare poliskontroller för att förhindra sådana kränkningar.

5.4 TOPPRIORITERINGAR

Vid avslutningen av en diskussionsgrupp uppmanades deltagarna, mot bakgrund av alla frågor som diskuterats och alla förslag som framkommit, att bestämma vilken åtgärd de helst skulle vilja att "vuxenvärlden" vidtog för att stärka, stödja och ge bättre skydd åt barns rättigheter. Förslagen sammanföll till ganska stor del och tre huvudprioriteringar utkristalliserades:

- Möjligheter för barn att få tillgång till information och hjälp.
- Ekonomiskt bidrag från de lokala eller centrala myndigheterna (staten) för tillhandahållande av psykologiskt stöd och ställen där barn kan leka och vara trygga.
- Skärpt tillämpning av de lagar som skyddar barns rättigheter.

Dessutom framkom ett antal sekundära prioriteringar:

Att **vuxna** som bor eller arbetar med barn

- ska vara mer uppmärksamma på tecken på att barn mår dåligt.

Att **staten** och myndigheterna ska

- öka medvetenheten/förhindra diskriminerande attityder.
- ge materiellt stöd till dem som behöver det (ekonomiskt stöd, utbildning, hjälp).
- göra barn mer delaktiga i beslut som berör dem och i det sociala och politiska livet.

5.5 FÖRESLAGET STÖD TILL UTSATTA GRUPPER

Deltagarna ombads fundera över grupper av barn som de anser vara särskilt utsatta. De grupper som främst nämndes anges nedan. En del av denna diskussion rörde vad deltagarna ansåg borde göras för att bättre skydda och trygga rättigheterna för dessa olika grupper av utsatta barn.

5.5.1 BARN SOM UTSÄTTS FÖR FYSISKT VÅLD OCH SEXUELLA ÖVERGREPP

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Större vaksamhet hos lärare.
- Ägna mer uppmärksamhet åt familjer där man misstänker övergrepp.
- Minska föräldrarnas tillgång till alkohol/narkotika.
- Mer information om möjligheter till råd och hjälp.
- Tillgång till psykologiskt stöd.
- Uppmuntra ungdomar att tala om att de utsatts för våld.
- Uppmärksamma Internets och elektroniska mediers roll när det gäller att underlätta övergrepp.

Det rådde samförstånd mellan deltagarna i alla medlemsstater om att det finns barn som löper risk att utsättas för våld och som behöver skydd. Deltagarna ansåg att sådant våld kan sorteras in under tre huvudrubriker:

- Fysiskt våld och övergrepp i hemmet.
- Känslomässiga, verbala och psykologiska övergrepp i hemmet.
- Våld i samhället: brott där man använder kniv eller skjutvapen.

Våld i hemmet är den företeelse där deltagarna uppfattar att barn löper störst risk under längre tidsperioder:

"Om ett barn har problem, psykologiska eller andra, finns orsaken sannolikt i familjen, och på motsvarande sätt gör en god, stabil familj att man växer upp till en god person." (Bulgarien, flicka)

Denna typ av våld är ofta dold och de barn som drabbas vågar inte tala om det. Detta nämndes genomgående i alla medlemsstater:

"Människor som blir slagna av sin mamma och pappa har inte rätt att vara del av en familj eftersom de inte är det, om de blir slagna. Det är inte en kärleksfull familj. Människor kallar det en familj, men de vet inte nödvändigtvis vad som pågår bakom allting." (Storbritannien, flicka)

Det fanns en relativt hög medvetenhet om **sexuella övergrepp**. Vissa ungdomar uttryckte åsikten att flickor löper större risk att drabbas än pojkar. Vissa flickor sade t.ex. att de känner sig "extremt hjälplösa" när pojkar försöker röra dem mot deras vilja i "dolda hörn" av skolan och vidhåller sedan att de "inte berättar för någon" om det.

Deltagarna diskuterade också situationen för barn som faller offer för **kidnappning och bortförande** i sexuella syften:

"Vissa barn blir bortrövade och tvingas sedan att göra det och de borde inte göra det, det är fel. Det strider mot barns rättigheter." (Storbritannien, flicka)

Man ansåg att **våldet i samhället** leder till att barn och ungdomar inte kan röra sig så fritt som de vill eller vara så integrerade i samhället som de vill:

"Barn kan inte gå till parken eftersom de är rädda. De är rädda för att bli mobbade, de är rädda för att bli knivstickna. Man kan inte gå någonstans. Jag sitter hemma eftersom jag inte kan gå någonstans. Vi måste ha en säker, positiv plats." (Storbritannien, pojke)

"Jag går ingenstans ensam på kvällen och jag ser mig hela tiden om för att kontrollera om någon följer efter mig. Jag är verkligen rädd." (Ungern, flicka)

Man ansåg att de största farorna för dem som hamnar i sådana situationer är själva den fysiska eller psykiska misshandeln, att inte kunna prata om övergreppet, att inte kunna röra sig lika fritt som andra, de risker som är förknippade med fattigdom och allt som hänger samman med det, och, i extrema fall, att utsättas för sexuella övergrepp eller att skiljas från sin familj.

Många förslag framfördes om hur man bäst ska hantera problemet med barn som drabbas av våld och övergrepp. Ett förslag var att ge barn mer information om de resurser som de kan tillgå om de blir utsatta.

Man ansåg att det är viktigt för barn att kunna diskutera detta mer öppet och att ha människor att tala med, och i detta hänseende ansåg man att skolan spelar en central roll:

"Jag skulle lägga in några lektioner i kursplanen där man talar om våld och informerar; vad man bör göra när man utsätts för våld i hemmet, i skolan eller på gatan. I skolan talar man inte alls om detta." (Estland, flicka)

"Lärarna måste kunna komma med klagomål, anmäla vissa föräldrar till myndigheterna." (Frankrike, flicka)

I flera medlemsstater nämndes **narkotika** och särskilt **alkohol** som en **bidragande faktor till våldet mot barn** och man ansåg att kontrollen av försäljningen av alkoholhaltiga drycker borde vara ännu striktare:

"Det är väldigt viktigt att stoppa detta. Konsekvenserna särskilt av alkoholkonsumtion kan vara dödliga." (Bulgarien, pojke)

Många barn anser att barnens rättigheter på detta område skulle skyddas bättre om straffet för dem som begår brott mot barn vore hårdare:

"Personer som har begått övergrepp mot barn borde dömas till längre fängelsestraff." (Sverige, flicka)

5.5.2 BARN SOM UTSÄTTS FÖR MOBBNING

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Lärare och föräldrar bör lyssna mer och vidta åtgärder mot mobbning.
- Barn bör tala med och få stöd från sina vänner.
- Psykologiskt stöd till offren.

I nästan alla medlemsstater nämndes mobbning som något som oroar barn och som de inte tycker tas tillräckligt på allvar. Många hade erfarenheter av det eller hade sett det med egna ögon, främst på skolan.

Till de risker med mobbning som deltagarna nämner hör faran för fysiskt våld, känslor av förnedring och förödmjukelse, att inte kunna prata om det, socialt utanförskap och skador orsakade av att personer i myndighetsställning inte tar situationen på allvar:

"Om du talar om det [mobbning] hemma och dina föräldrar kontaktar skolan blir det bara värre." (Finland, pojke)

"Virtuell" mobbning, via Internet eller mobiltelefoner, nämndes relativt sällan. Man erkände dock att det fanns särskilda problem förknippade med sådan mobbning:

"Genom Internet kan man gömma sig bakom en falsk identitet som gör det enklare att mobba." (Luxemburg, pojke)

"För några veckor sedan fick jag ett sms med dödshot, utan något nummer på min mobiltelefon ... när det kommer till kritan verkar det ha varit en vän men jag blev rädd ... hur kan man kontrollerad detta? Och de kan inte kontrollera alla nummer, det skulle bryta mot lagarna om integritetsskydd ..." (Belgien, flicka)

I nästan alla medlemsstater uttryckte deltagarna åsikten att det inte görs tillräckligt för att åtgärda mobbning. Man upplever att mobbningen inte tas tillräckligt på allvar, att

man inte lyssnar på vittnena och att inte tillräckligt görs för att förhindra mobbning.

Vissa av förslagen till lösningar på det bredare problemet med våld mot barn gäller också mobbning, särskilt i fråga om att uppmuntra barn att tala med sina föräldrar och lärare och att få dessa att agera:

"Läraren måste intressera sig för frågan, göra en utredning och tala med föräldrarna." (Spanien, flicka)

"I början hade vi en nykomling från en annan skola och vi mobbade henne och när vår lärare fick reda på det pratade hon med oss och vi bad om ursäkt ... vi förstod att det var svårt för den personen." (Litauen, pojke)

Man antyder också att skolpsykologer skulle kunna bidra till att åtgärda problemet med mobbning, men betonade att tystnadsplikt är viktigt för barn när man talar till vuxna om mobbning eller våld.

5.5.3 BARN SOM LEVER I FATTIGDOM

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Fler stipendier och utbildningsstöd till fattiga.
- Staten bör bli bättre på att tillhandahålla arbete till föräldrar i fattiga familjer.
- Fler platser för fattiga barn att gå till / evenemang för ökad social delaktighet.

Ungdomar i alla medlemsstater talar om fattigdom som en central faktor när det gäller kränkningar av barns rättigheter. Det var i allmänhet relativt lätt för deltagarna att identifiera sig med och känna empati för dem som lever i fattigdom. De var ense om att barn som lever i fattigdom tenderar att ha lägre livskvalitet och begränsade möjligheter, inte bara som barn utan även som vuxna:

"Fattiga stängs ute överallt eftersom de inte har tillräckligt bra kläder." (Ungern, pojke)

Ungdomarna i vissa medlemsstater uttryckte åsikten att fattigdom i barndomen leder till sämre chanser i livet på lång sikt:

"Hon får inget stöd hemifrån eftersom hennes mamma lever på socialbidrag och då får hon inte många chanser att ändra på mönstret, att få en bra karriär." (Danmark, pojke)

Vissa förknippar också den negativa effekten av fattigdom med vissa av dess mindre överhängande yttringar, som att ha färre valmöjligheter när det gäller kläder och inte tillräckligt med pengar för att delta i evenemang eller utflykter:

"[Fattigdom innebär] att missa klassresor eller att inte kunna gå ut med vänner." (Tyskland, flicka)

Risken att rättigheterna för barn som lever i fattigdom kränks är störst när det gäller deras levnadsförhållanden, diskriminering, social utslagning, färre möjligheter till erfarenheter/nöjen, sämre tillgång till hälsovård och fortsatt utbildning.

Ungdomarna anser att en av de viktigaste prioriteringarna för att stärka dessa barns rättigheter är att ekonomiskt stöd, särskilt från staten eller lokalsamhället, ges till dem som lever i fattigdom:

"Ekonomiskt stöd till fattiga barn." (Frankrike, pojke)

"Jag skulle öka det statliga barnbidraget." (Rumänien, flicka)

Ett antal deltagare föreslog också att barn som lever i fattigdom bör ges tillgång till bättre utbildningsmöjligheter, t.ex. genom gratis skolluncher, läroböcker, stipendier eller faddersystem.

Att föräldrarna till barn som lever i fattigdom får möjlighet att arbeta nämndes också vid ett flertal tillfällen. Barnen är medvetna om hur lätt det är att fattiga utestängs från

aktiviteter och föreslår att det ska skapas fler platser dit de kan gå som ett sätt att öka den sociala integrationen.

5.5.4 BARN SOM VISTAS PÅ INSTITUTIONER

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Fler insatser för att låta barn komma till foster- eller adoptivhem.
- Bevarande av familjeband när så är möjligt.
- Att barnen får möjlighet att vara en del av samhället i stort och därigenom få en "bättre framtid".

Få känner att de vet särskilt mycket om barn som vistas på institution och undersökningsdeltagarnas tankar kretsade främst kring barn som bor på barnhem. Ungdomar i ett stort antal medlemsstater anser dock att barn på statliga institutioner är en särskilt utsatt grupp som har behov av stöd, särskilt känslomässigt stöd:

"De lever isolerade från andra människor." (Bulgarien, flicka)

"Jag tror inte att de kan sitta vid datorn, eller öppna kylan och plocka vad de vill från den." (Litauen, pojke)

"De är ensamma och blir vuxna tidigt och måste ta ansvar. De måste leka och ha roligt, ha någon att tala med." (Danmark, flicka)

Man upplever att barn som vistas på institutioner förvägras känslomässigt stöd, försummas fysiskt, förnekas ett vanligt hem och en familj, inte har samma tillgång till utbildning och att de måste "hitta sin egen väg" när de fyllt 18.

Många av undersökningsdeltagarna framhöll familjelivets betydelse när det gäller att trygga barns alla rättigheter. I de flesta länder ville således de intervjuade ungdomarna att alla barn om möjligt skulle tas om hand i familjer, via adoption eller fosterhem, inte på institutioner.

Man föreslog att allt ska göras för att barn ska få stanna med sina syskon och, om det över huvudtaget är möjligt, behålla något slags "familjeanknytning":

"Barn som bor på barnhem bör åtminstone ha några släktingar som de kan vända sig till och tala med och känna att de åtminstone har något slags familj." (Estland, pojke)

5.5.5 HEMLÖSA BARN, BARN SOM BOR PÅ GATAN OCH BARN UTAN OFFICIELL STATUS

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Materiell omvårdnad.
- Se till att de vet vilken hjälp som finns tillgänglig.

Barn och ungdomar som ombes att tänka på utsatta barn är medvetna om barn som lever utanför de normala samhällsstrukturer och vars rättigheter därför riskeras att ignoreras eller kränkas. De ansåg att ensamma barn utan ett hem eller barn från hemlösa familjer var särskilt utsatta och sårbara.

"Barn som lever på gatan är utsatta för stor fara och för våld. De löper risk att inte ha tillräckligt att äta och dricka och blir därför oftare sjuka." (Malta, pojke)

"Ibland ser jag de här fattiga barnen på tunnelbanestationen, de måste sova där men så tänker jag att det är deras mammors fel." (Österrike, pojke)

Man upplever framför allt att det föreligger en risk att dessa barns rättigheter kränks när det gäller hälsa och utbildning, att de ska "gå miste" om sin barndom, förlora sin identitet och ha färre chanser i livet på lång sikt.

"Vi måste vara hemma kl. 10; först då börjar man sälja narkotika. De här barnen ser det hända på gatan och är utsatta för det." (Nederländerna, pojke)

De viktigaste förslagen om hur man ska kunna hjälpa sådana barn handlar om att "hålla dem borta från gatan" och tillgodose deras omedelbara fysiska behov.

5.5.6 BARN MED SÄRSKILDA BEHOV

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Materiellt stöd (utrustning) och åtkomst.
- Fler möjligheter till integration med barn utan funktionshinder.
- Fullständig tillgång till utbildningsmöjligheter.

I ungefär hälften av de medlemsstater som ingick i vår undersökning talade ungdomarna särskilt om barn med särskilda fysiska eller psykiska behov som en grupp barn som är särskilt utsatt:

"Vissa funktionshindrade barn isoleras från samhället. De kan inte kommunicera med sin familj, de får inte leka, har ingen fritid." (Lettland, flicka)

Våra undersökningsdeltagare ansåg att det finns risk för att sådana barns rättigheter kränks genom att de får sämre fysisk åtkomst till olika platser, att "de blir inlåsta" tillsammans med andra som har särskilda behov, att de inte får möjlighet till nya erfarenheter, de bemöts med brist på förståelse från och dålig integration i samhället i stort:

"När jag går till stormarknaden skrattar ungdomarna åt mig eftersom jag är krumbent och haltar. Det är ganska hemskt. Jag frågade dem varför de gör så mot mig och sa att jag har inte gjort någonting emot er." (Ungern, flicka)

I de flesta länder förstod deltagarna att barn med särskilda behov isoleras socialt och de medgav också att de själva ibland kan reagera på ett olämpligt eller ohjälpsamt sätt, mer på grund av tafatthet än någonting annat. De påpekade att en anledning till att man riskerar att kränka rättigheterna för barn med särskilda behov, är att andra barn inte vet hur de ska uppträda och vad de ska göra.

Man ansåg att barn med särskilda behov löper risk att marginaliseras om de inte får umgås fullt ut med andra eller får tillgång till samma hjälpmedel eller resurser. Många bekräftar att det kan vara bra att barn med särskilda behov integreras med barn utan särskilda behov:

"I vår skola finns det en pojke som behöver rullstol. Men han vill inte behandlas annorlunda. Det enda som är annorlunda med honom är att han har sin egen buss som kör honom till skolan och att vi hjälper honom att köpa mjölkchoklad på rasten. Det finns några idioter som diskriminerar, men det är en hel massa som hjälper honom." (Luxemburg, pojke)

Det fanns ett brett samförstånd om det stöd som bör erbjudas barn med särskilda behov, oavsett om behoven är fysiska eller psykiska. Det handlade främst om bättre integration, mer praktiskt stöd och tillhandahållande av utrustning, samt bättre åtkomst:

"[Det bör finnas] pengar för att betala mediciner, rullstol och särskild terapi som t.ex. terapi med hästar. Integrera funktionshindrade barn med friska barn, utbilda friska barn så att de förstår de svårigheter som funktionshindrade barn möter, gör dem till nyttiga samhällsmedlemmar, undvik att tycka synd om de här barnen, särskilt barn med synliga fysiska handikapp." (Slovakien, flicka med särskilda behov)

"Utbildning: ganska ofta placeras funktionshindrade barn i särskilda skolor, vilket inte är till särskilt stor hjälp när man söker jobb senare i livet." (Österrike, pojke)

5.5.7 BARN FRÅN ETNISKA MINORITETER OCH INVANDRARFAMILJER

Till de viktigaste förslagen om hur man ska motverka kränkningar av rättigheterna för denna grupp av barn hör följande:

- Bättre allmän integration i lokalsamhällen.
- Tillgång till lika möjligheter och information om var man kan få hjälp vid behov.
- Stöd till dem som är ensamma / mest nödlidande.

Även om de flesta deltagare bekräftar att det finns risk för att invandrabarn förvägras sina rättigheter eller att dessa kränks, ställde sig många mycket mer tveksamma till att dessa barn skulle få stöd eller hjälp i samma mån som andra grupper av utsatta barn.

Frågan om rasism diskuterades i ganska stor utsträckning. Vissa undersökningsdeltagare antydde att de tyckte att sådana attityder höll på att bli mindre vanliga:

"Jag tror att rasismen inte längre är så allvarlig som den brukade vara, nu är vi mer vana vid barn med annan hudfärg och så på skolan." (Spanien, pojke)

"Det finns fortfarande diskriminering, särskilt bland äldre, men bland ungdomar tror jag inte att det finns mycket rasism." (Frankrike, pojke)

Inte alla kommentarer om invandrabarn var uppmuntrande eller positiva. En annan vanlig uppfattning var att invandrare och deras barn, snarare än att vara en utsatt grupp, gavs särskilda privilegier, vilket ledde till en känsla av förakt och vissa kraftfulla påståenden om invandrabarnens inställning:

"Vi hade en pojke från ... ett center för invandrare. Staten tar bättre hand om sådana barn än om oss. De får utbildning, olika kurser och sedan ett arbete." (Bulgarien, flicka)

"Många utlänningar vill inte ha österrikare i skolorna, även om det är vårt land. Det kallar jag diskriminering!" (Österrike, flicka)

"De är för upptagna med att finansiera människor som t.ex. asylsökande och de finansierar inte briter." (Storbritannien, pojke)

Man upplever att de **största riskerna** i fråga om kränkning av dessa barns rättigheter finns när det gäller följande:

- Minskat deltagande i skolor och samhället på grund av begränsade språkkunskaper.
- Fattigdom.
- Sämre tillgång till hälso- och sjukvård.
- Diskriminering och socialt utanförskap.

Att dessa barn lär sig det lokala språket ses som avgörande för att deras rättigheter ska skyddas. Det hänvisades också till betydelsen av integration (och vilja till integration från båda sidor):

"Om de olika kulturerna bara umgås inom de egna grupperna, kommer de bara att tala sina egna språk och inte skapa några kontakter heller." (Nederländerna, pojke)

Många av de idéer som lades fram om **hur denna grupps rättigheter bättre ska kunna skyddas eller tryggas** hängde samman med behovet av **mer integration och ömsesidig förståelse** och att man måste ta itu med ingrodda attityder:

"Tala mer om en tolerant inställning och naturliga mänskliga relationer." (Lettland, flicka)

I vissa medlemsstater föreslog ungdomarna att staten skulle kunna göra mer för att **uppmuntra integration**:

"Att få samhället att erkänna att man också bör acceptera andra nationaliteter." (Litauen, pojke)

"Barn som kommer till landet utan att kunna språket behöver omvårdnad och en mentor ... Det bör finnas människor som har till uppgift att välkomna dem på ett sätt som lugnar dem, och som talar deras språk." (Storbritannien, flicka)

Några föreslog **fler mångkulturella aktiviteter för att främja ömsesidig kunskap**:

"Vi har dagar i skolan med olika teman. Vi hade till exempel ryska dagar, sedan kom några ryska folkdansare till skolan och vi åt olika ryska maträtter." (Estland, flicka)

5.5.8 ROMSKA BARN SAMT SINTI- OCH RESANDEBARN

Vi ska nu närmare diskutera romska barn samt sinti- och resandebarn, som redan nämnts ovan. Vi sammanfattar först de **romska barnens egna åsikter** och därefter **andra barns åsikter** om dessa folkgrupper. De romska barnen delar ofta den bakomliggande sårbarheten hos invandrabarn eller barn med annan etnisk bakgrund. De löper samma risk för minskat deltagande i skolan och samhället på grund av begränsade språkkunskaper, fattigdom, begränsad tillgång till hälsovård, diskriminering och socialt utanförskap.

Särskilda grupper av romska barn intervjuades i fyra representativa medlemsstater (Ungern, Rumänien, Spanien och Storbritannien) och de ombads att tala om hur de uppfattar problemen och ge förslag på hur situationen ska kunna förbättras.

De romska barnen lade bl.a. fram följande förslag

på hur rättigheterna för barnen i denna grupp ska kunna stärkas:

- Spridning av mer information och positiva budskap om den romska kulturen.
- Att få smälta in.
- Att få lika rättigheter till utbildning.
- Att få information om var man kan få hjälp.

I Ungern och Storbritannien framfördes många förslag på hur diskrimineringen av unga romer ska kunna åtgärdas. Många tycker att det är avgörande att skapa mer kontakt mellan ungdomar av romskt ursprung och andra ungdomar, samt att främja ett positivt budskap om den romska kulturen. Vissa anser att det är viktigt att betona ömsesidighet och förståelse för att minska problemen med isolering:

"Man bör förklara att jag inte är som dem som man ser på tv." (Ungern, flicka)

De ungerska barnen framhåller att direktkontakt mellan romska barn och andra barn är av avgörande betydelse för att ändra på attityderna.

I Storbritannien skulle unga romer också välkomna en bredare spridning av kunskap om deras kultur och folk:

"Jag skulle lyfta fram den romska kulturen. Låta människor få veta vad vi gör och hur vi gör det, så att alla stereotyper försvinner. Visa människor att vi är en stark gemenskap, att de inte kan kuva oss bara genom vad de säger om oss. Vi dansar, sjunger, spelar och gör vår grej." (Storbritannien, pojke)

Romska flickor i Storbritannien framhävde, med hänvisning till pop och hip-hop, populärkulturens roll när det gäller att få befolkningen i stort att lättare godta olika etniska befolkningsgrupper.

Romska barn i Spanien anser att diskrimineringen skulle minska om de fick bättre utbildning, vilket romska barn i andra länder instämmer i. Man nämnde den större roll som skolan skulle kunna spela när det gäller att hjälpa romska barn:

"Lärarna bör vara mer närvarande och när de får reda på att en person kommer från en fattigare [romsk] familj bör de föreslå ett möte med den familjen och erbjuda dem hjälp, ekonomisk eller annan, elevmöten eller något annat. Jag tycker att lärare har stort inflytande." (Storbritannien, flicka)

En romsk flicka, som talade om den grupp romer som hon tillhör, menade att man där inte kände till sina rättigheter och behövde mer information:

"Det bör finnas människor som säger till dem vilka rättigheter de har, de känner inte till vilka rättigheter de kan ha." (Storbritannien, flicka)

Vissa unga romer anser också att vissa institutioner inte erbjuder samma stöd till romer som till andra grupper. Exempelvis anses inte polisen vara positivt inställd till deras folkgrupp:

"Man går till polisen och gör en rapport, men de gör ingenting, de borde inrikta sig på att stoppa den som misshandlar barn." (Spanien, pojke)

Andra barns förslag på hur rättigheterna för barnen i denna grupp ska kunna stärkas:

- Mer utbildning för romska barn så att de integreras bättre i samhället (och, vid behov, ge föräldrarna incitament att ta barnen till skolan).
- Materiellt stöd.

Övriga ungdomars åsikter om romska barn var extremt varierade. Vissa uttryckte oro för dem som utsatt grupp. Det fanns dock också, som i fallet med barn från invandrarfamiljer, ganska utbredda fördomar i flera länder. Dessa attityder kan ytterligare öka utsattheten:

"Man tittar automatiskt på dem, som en stereotyp, som om man måste vara medveten [om dem]. Det är dumt. De kan bli utsatta för våld." (Irland, flicka)

"När någonting hände fick de alltid skulden." (Rumänien, flicka)

Synpunkterna och förslagen om hur romska barns rättigheter ska kunna stärkas kom främst från undersökningsdeltagarna i de medlemsstater där det finns en betydande romsk befolkning.

De spanska deltagarna antydde att det fanns ett samband mellan romer och hemlöshet. Man föreslog ett stödprogram för att minska marginaliseringen av romska barn i Spanien:

"Många tittar inte ens på dem, de marginaliserar dem och man borde inte undvika dem så mycket." (Spanien, flicka)

"Låt dem se att man inte tycker synd om dem och prata med dem, tala om för dem vart de ska gå." (Spanien, flicka)

De föreslog att fler härbärgen borde inrättas och att polisens närvaro borde ökas för att skydda dem, informera dem och ge deras föräldrar arbete så att de inte behöver tigga och att allmänheten borde få mer utbildning för att "utplåna bilden av romer som okunniga".

Många icke-romska barn betonade att integration i skolorna är ett viktigt första steg för att undanröja hindren när det gäller brist på förståelse och utrusta romska barn för att bättre kunna utöva sina rättigheter. Man tror också att romska barn kan behöva extra stöd för att kunna tillgodogöra sig den tillgängliga undervisningen:

"Romska föräldrar uppmuntrar inte sina barn att gå i skolan ... Jag har en romsk klasskamrat, men han har ingen dator hemma. Han försöker verkligen bli bättre på datorer, men kan helt enkelt inte." (Slovakien, flicka)

I Bulgarien har barnen mycket liknande åsikter och många tror att en förändring för de romska barnen framför allt kan åstadkommas av deras föräldrar:

"Kanske om man ordnar det så här: 'man låter sitt barn gå i skolan, och först därefter får man sitt ekonomiska bidrag.' Då skulle saker och ting förändras lite grann." (Bulgarien, flicka)

Bilaga – Vägledning för diskussionen

KVALITATIV EUROBAROMETERUNDERSÖKNING - BARNS RÄTTIGHETER TEMATISK VÄGLEDNING FÖR FOKUSGRUPPER

FÖRBEREDANDE UPPGIFT FÖR DELTAGARNA

Innan de deltar i gruppen ombes ungdomarna utföra en kort förberedande uppgift. På så sätt kommer arbetet i grupperna att kunna förlöpa snabbt och smidigt redan från början.

Tack för att ni vill delta i denna undersökning. Syftet är att ta reda på vad barn och ungdomar som ni tycker är viktigt för sitt välbefinnande. Vi ska också tala om sådant som kan skada barns och ungdomars välbefinnande och fundera över vad som kan göras för att förhindra att så sker, eller vad barn kan göra om de upplever att de behandlas på ett sätt som de är missnöjda med.

Innan du deltar i gruppen, skulle vi vilja be dig att ägna lite tid åt att fundera över hur det är att vara barn/ung idag.

Skulle du kunna skriva ner fem saker i tabellen nedan, som du tycker är bra med att vara barn/ung idag och fem saker som du tycker är dåligt med att vara barn/ung idag?

	Vad som är bra med att vara barn/ ung idag	Vad som är dåligt med att vara barn/ ung idag
1		
2		
3		
4		
5		

Om det är svårt för dig att komma på olika saker får du gärna diskutera med vänner eller din familj.

Kom ihåg att ta med dig din lista. Listorna kommer att vara en viktig del av arbetet under kvällen och man kan tyvärr inte att få vara med i gruppen om man inte har listan med sig.

Tematisk vägledning för fokusgrupper

1. INLEDNING (10–15 MINUTER)

Inledande uppvärmning för att lära känna deltagarna och se till att de trivs med varandra. Vi vill också börja förstå deras personliga situation, familjesituation och prioriteringar så att vi kan skraddarsy och anpassa våra frågor senare i diskussionen.

- Moderator.
- Deltagare.
- TNS.
- Oberoende person.

- Arbetsgång.
- Konfidentialitet.
- Inget rätta eller felaktiga svar.
- Alla åsikter är viktiga.
- Fundera över hur det är att vara barn/ung i dagens värld.
- Projektet genomförs i hela EU, man talar med människor som dig i alla länder.
- Ljud- eller videoinspelning (när så är lämpligt).
- Tittande (om tillämpligt).

Förklara för deltagarna att vi med "barn" menar alla som är under 18 år.

- Deltagare.
- Namn.
- Familj (föräldrar, bröder/systrar osv.).
- Vad du tycker om att göra.

2. ATT VARA BARN IDAG (15–20 MINUTER)

Ta reda på vilka frågor som berör barn och ungdomar och som är viktiga för dem. Förstå varför dessa frågor är viktiga och lyfta fram områden i livet där det kan hända att barn känner sig ofria, begränsade eller kuvade – områden där det kan hända att deras rättigheter inte respekteras.

Deltagarna ombes titta på den förberedande uppgiften – fråga vad de skrivit under "vad är bra" för att kunna sammanfatta deras huvudpunkter på ett blädderblock eller ett stort pappersark så att ni kan hänvisa till dem senare.

- Vad är bra med att vara barn/ung idag?
- Hur kom du på dessa tankar?
- Vad tycker ni andra om dem?

Gå tillbaka till den förberedande uppgiften – be dem nu titta på "vad som är dåligt" och ställ samman en lista över de största problemen.

- Vad är dåligt med att vara barn/ung idag?
- Hur kom du på dessa tankar?
- Vad tycker ni andra om dem?

Behåll båda listorna som referens för gruppens fortsatta arbete.

3. BARNS RÄTTIGHETER – FÖRSTÅELSE OCH ATTITYDER (25 MINUTER)

Presentera begreppet rättigheter och fastställ i vilken mån de förstår detta. Tänk sedan på hela spektrumet av barns rättigheter och pejla in deras åsikter om de rättigheter som kan gälla för andra grupper av barn.

Använd ett blädderblock tillsammans med gruppen för att göra en karta över alla människor (individer och grupper) som påverkar deras liv.

- Vem fattar beslut som påverkar ditt liv, förutom du själv?
- Det kan vara fråga om långtgående påverkan, saker som berör alla.
- Eller ringa påverkan, saker som bara påverkar dig eller dina vänner.
- På vilket/vilka sätt påverkar de ditt liv?
- Är detta bra eller dåligt (eller beror det på omständigheterna)?

Behåll kartan som referens för gruppens fortsatta arbete.

- Känner du att du har tillräckligt att säga till om när det gäller beslut som påverkar ditt liv?
- Varför (inte)?
- Vad har du att säga till om?
- Var har du möjlighet att uttrycka dina åsikter?
- Hur får man reda på vad du tycker?

Låt inte diskussionen köra fast i detaljer om föräldrakontroll, t.ex. att inte få stanna ute sent på kvällen, vara tvungen att göra läxor osv. Om nödvändigt, hänvisa tillbaka till den första punkten i detta avsnitt: människor som påverkar ungdomars liv.

- Inom vilka områden och hur vill du ha mer att säga till om?
- Varför tror du att du inte har mer att säga till om?
- På vilka andra sätt skulle du vilja att man tar hänsyn till din åsikt?

Sammanfatta kort huvudpunkterna i diskussionen så långt och koppla detta till begreppet mänskliga rättigheter

- Känner någon av er till uttrycket "mänskliga rättigheter"?
- Vad betyder det?
- Vilka rättigheter tycker ni att människor har?
- Skiljer sig barns rättigheter från vuxnas rättigheter?
- På vilka sätt/hur?
- Varför?

Betona här att vi nu tänker mer allmänt på barns rättigheter, dvs. när det gäller barn från olika bakgrund, såväl barn som ungdomar. Påminn, om nödvändigt, deltagarna om att vi med "barn" menar alla under 18 år.

- Vilka rättigheter anser ni att barn har?
- Vilka rättigheter anser ni att barn borde ha?

Utarbeta tillsammans med gruppen en lista över barns rättigheter.

Listan behöver inte vara uttömmande, men man bör försöka få med deltagarnas viktigaste problem och farhågor – hänvisa vid behov till de tidigare övningarna.

Övningen bör också användas av moderatorn för att hjälpa deltagarna att utveckla ett tydligt samförstånd om och en insikt i rättighetsbegreppet.

4. BARNS RÄTTIGHETER – SKYDD (20 MINUTER)

Ge deltagarna ett vidare perspektiv på barns rättigheter och undersök sedan deras åsikter om hur dessa rättigheter kan skyddas och hur kränkningar kan förhindras. När så är möjligt, bör diskussionen inriktas på konkreta frågor om vad de skulle vilja / har upplevt / hur de skulle reagera osv. I slutet av avsnittet kommer vi att presentera några scenarier som kan bidra till att fokusera på nyckelområdena våld, fattigdom och osynliga barn.

Om en lista över viktiga rättigheter inte har upprättats spontant, visa skylt 1 med en lista över rättigheter som ofta nämns av barn/ungdomar och diskutera dem.

- Vad tycker du om dem?

- Tycks de vara den typ av rättigheter som barn bör ha?
- Finns det något på denna lista som inte hör dit?
- Varför?
- Kan du, efter att ha tittat på denna lista, komma på några grupper av barn och tonåringar i ditt land och i Europa som är särskilt utsatta (dvs. deras rättigheter kanske inte erkänns fullt ut eller inte skyddas på rätt sätt)?
- Inom vilka områden tror du att de är särskilt utsatta?
- Varför tror du att det är så?

Klargör, vid behov, att vi med "Europa" avser EU och därför inte Ryssland, Balkan osv.

Ta upp vart och ett av följande problem (om de inte nämns spontant) med inriktning på EU och diskutera ovannämnda frågor:

- Barn som bor på gatan/tigger.
- Barn från mycket fattiga familjer.
- Invandrabarn som kommer till Europa ensamma eller med sin familj.
- Barn som utsätts för våld eller mobbning (hemma, i skolan osv.).
- Barn som faller offer för diskriminering och rasism.
- Barn (funktionshindrade eller inte) som vistas på institution (t.ex. institutioner för särskilda behov eller barnhem där risken för missförhållanden kan vara större).
- Barn som inte har föräldrar eller vars föräldrar inte kan ta hand om dem.
- Finns det några andra grupper av barn vars rättigheter särskilt måste skyddas eller främjas?
- Vilka grupper?
- Varför behöver de särskilt uppmärksammas?

Skriv ner de särskilda grupper av barn eller situationer som tas upp så att de kan analyseras i avsnitt 5.

5. BARNS RÄTTIGHETER – HJÄLP OCH STÖD (20 MINUTER)

Pejla in vad de tycker bör/kan göras för att bättre stödja och skydda barns rättigheter. Vi börjar genom att granska de utsatta grupper som diskuterats i avsnitt 4 och frågar oss vad mer vuxenvärlden kan göra. Vi frågar sedan deltagarna vad de skulle göra om de kände att deras rättigheter kränktes, och vad vuxenvärlden kan göra för att hjälpa dem.

Vad kan vuxenvärlden göra för att stödja/skydda dessa mer utsatta grupper av barn i EU på ett bättre sätt?

- Vad kan barn i sådana situationer göra om de vill ha hjälp med att tillvarata sina rättigheter?
- Vad mer tror du kan/bör göras för dem?
- Vad tror du skulle hjälpa dem mest?
- Hur bör man ta hand om/stödja/skydda dem?

Ta om nödvändigt åter upp de särskilda fokusområdena från avsnitt 4 (samt andra områden som gruppen har nämnt):

- Barn som bor på gatan/tigger.
- Barn från mycket fattiga familjer.
- Invandrabarn som kommer till Europa ensamma eller med sin familj.
- Barn som utsätts för våld eller mobbning (hemma, i skolan osv.).
- Barn som faller offer för diskriminering och rasism.
- Barn (funktionshindrade eller inte) som vistas på institutioner (t.ex. institutioner för särskilda behov eller barnhem där risken för missförhållanden kan vara större).
- Barn som inte har föräldrar eller vars föräldrar inte kan ta hand om dem.

Fokusera sedan mer på gruppdeltagarna. Be dem arbeta i par.

- Vad skulle du göra om du trodde att dina rättigheter var hotade eller om du förvägrades dina rättigheter hemma, i skolan eller någon annanstans?
- Vart skulle du vända dig?
- Vem skulle du tala med?

- Vad tror du skulle hända?

Påminn, vid behov, deltagarna om att vi med rättigheter inte avser att stanna ute sent på kvällen osv. Be dem diskutera vad de har skrivit ner och fundera över varför när de har slutfört uppgiften.

Känner du att du nu vet vad du ska göra om du upplever att dina rättigheter är hotade:

- Hemma.
 - I skolan.
 - Någon annanstans.
 - Varför (inte)?
-
- Vad mer kan vuxenvärlden göra för att stödja dig eller andra barn och tonåringar i var och en av dessa situationer?
 - Vilka typer av saker skulle du ändra om du kunde?
 - Om det finns andra sätt att reagera/klaga/få någonting gjort, på vilket sätt skulle du vilja få reda på dem?
 - Om någon vill ge barn/ungdomar information, hur kan de göra det?
 - Vart vänder du dig om du vill ta reda på något?
 - Vad skulle du tycka är till hjälp?

6. AVSLUTANDE TANKAR (20–25 MINUTER)

Detta avsnitt ger möjlighet att åter ta upp frågor eller ämnen som inte diskuterats tillräckligt i de tidigare delarna och att lyfta fram de viktigaste punkter som barnen skulle vilja ändra på. Vi har avsatt ganska mycket tid för detta avsnitt, vilket innebär en möjlighet att utforska alla de områden som intresserar deltagarna och ta upp frågor som inte diskuterats tidigare. Detta är också ett avsnitt där man närmare kan diskutera några av de frågor i informationsmaterialet som du tror att gruppen kan ha åsikter om.

Om du vore premiärminister för en dag, vad skulle du då göra för att bättre stödja och skydda barnen i <LAND>?

- Vad skulle mest bidra till att skydda barns rättigheter?
- Hur skulle du se till att detta verkligen skedde?
- Är det något mer som du skulle vilja tillägga?
- Något som du inte fick chansen att säga tidigare?
- Tacka deltagarna och avsluta diskussionen.

Europeiska kommissionen

Barns rättigheter ur barnens eget perspektiv

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå

2011 — 36 s. — 21x29.7cm

ISBN 978-92-79-19053-7

doi:10.2758/63366

Publikationsbyrå

doi:10.2758/63366
ISBN 978-92-79-19053-7

9 789279 190537